

INNOVATIONER OCH ENTREPRENÖRER BEHÖVS FÖR ATT UTVECKLA DALSLANDS HÖGA NATURVÄRDEN

Sammanfattning av innovationsseminarier i Dalsland våren 2017

Magnus Ljung, SLU, och Lars Johansson, Länsstyrelsen

Ett innovationsprojekt i Dalsland

Från vinter till försommar 2017 har sju workshop arrangerats på olika platser i Dalsland för att diskutera hur de stora naturvärden som finns i det Dalsländska odlingslandskapet kan förstärkas ytterligare. I landskapet finns idag brukade arealer av stor betydelse, men också potentialer till att skapa nya värden, t ex genom restaureringsåtgärder. Men detta kan endast ske om markägare, djurhållare, entreprenörer och andra aktörer med intresse i en framtida, hållbar markanvändning tar ledartröjan och ges de rätta förutsättningarna. Detta är något som Länsstyrelsen i Västra Götalands län, tillsammans med SLU i Skara, arbetar med i ett EU-projekt som heter HNV-Link.

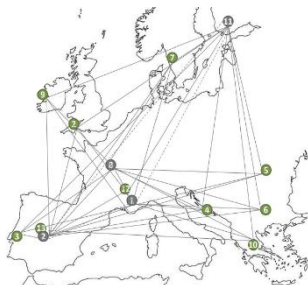

Projektnamnet HNV-Link står för *High*

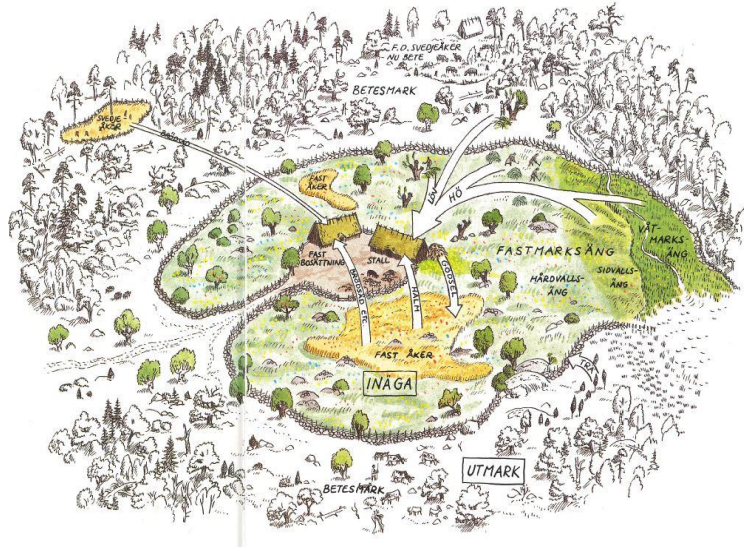
Nature Value farming: Learning, Innovation and Knowledge (www.hnmlink.eu). Nätverket HNV-Link arbetar för att utveckla och sprida nya idéer som stärker HNV-jordbruk.

Projektets fokus ligger på att hitta lösningar som leder till att de positiva miljöeffekterna från jordbruksföretag och samhällen ökar ytterligare.

Lösningarna ska även bidra till en positiv påverkan på den sociala och ekonomiska situationen hos företagen och samhället. Projektet länkar samman tio områden som vart och ett har högt inslag av HNV-lantbruk och där det finns idéer kring hur denna typ av lantbruk kan stärkas. Sveriges sk lärområde består av landskapet Dalsland.

Under 2017 har sammanlagt ett femtiotal unika personer deltagit, vilket också speglar de flesta aktörer som har ett intresse i dessa frågor – från markägare och djurhållare till myndigheter och miljöorganisationer. Vi har hittills arbetat med att förstå landskapets historik, vad vi vill nå i en önskad framtid och vad som krävs för att vi ska nå visionen. Vi har bl a arbetat med att beskriva den utveckling som lett fram till var vi är idag, varför vi har det landskap vi har idag. Därmed har vi också bättre kunnat förstå vad som skapat de höga

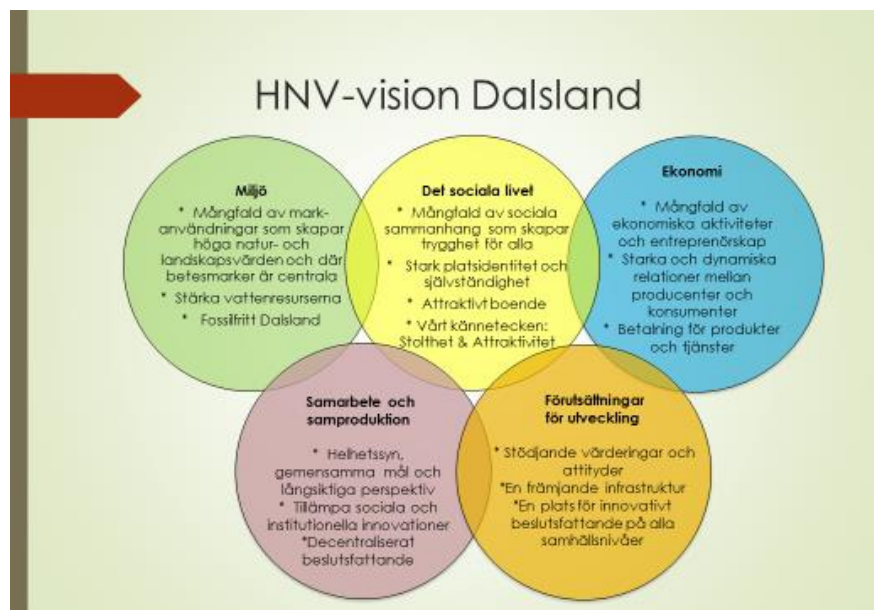

naturvärden som idag finns kvar, men samtidigt sett att det finns en stor potential att återskapa många värdefulla naturtyper (figur 1). Det handlar om att skapa en utveckling som gagnar jord- och skogsbruk, men även turism, inflyttning och därmed samhället i stort. Biologisk mångfald som resurs för hela samhällets utveckling.

Figur 1. Det är en över tvåtusenårig markanvändning som skapat de natur- och kulturvärden som vi idag så högt

prisar, t ex slätterängar. Med rätt restaureringsåtgärder kan många värden återskapas.

Under arbetets gång har även en HNV-vision för Dalsland vuxit fram som diskuterades och förfinades på den sjätte workshopen i maj 2017. HNV-visionen illustrerar mycket tydligt att det inte finns en åtgärd eller en aktör som kan skapa en hållbar markanvändning, utan det krävs insatser inom många områden och under en längre tid (figur 2). För att en mångfald av åtgärder ska kunna skapa en fungerande helhet och gemensam riktning så krävs samarbete och delaktighet samt de rätta förutsättningar. Ett nytänk måste ske inom många områden!

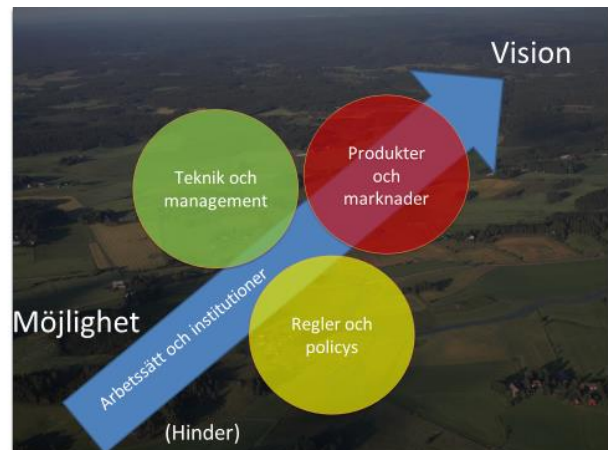
Figur 2. HNV-visionen för Dalsland handlar bl a om betydelsen av en mångfald av markanvändningar, en mångfald av sociala sammanhang och en mångfald av ekonomiska aktiviteter.

Innovationernas betydelse

Inom HNV-projektet kommer de deltagande lärområdena i Europa att användas för att samla

in nya, spännande lösningar inom en rad områden; teknik och management, produkt- och marknadsutveckling, sociala och institutionella former, samt hur regelsystem, bl a för ersättningar och stöd, kan vara utformade. Syftet är också att identifiera områden eller situationer där idéer saknas, men som skulle kunna göra stor skillnad.

Den sjunde och avslutande workshopen, vårt s k Innovationsseminarium, fokuserade därför på vilka innovationer som krävs för att vi ska kunna nå den önskade visionen. Vi hade en modell som utgångspunkt där vi utgick från att innovationer krävs inom många områden, men där aktörernas förmåga att samverka och samarbete är en avgörande framgångsfaktor. Om vi kan utveckla våra arbetsformer så kommer också innovationer inom många områden växa fram (figur 3).

Figur 3. Visionen kan nås genom att vi är innovativa inom flera områden samtidigt.

Innovationsseminariet – syfte, upplägg och deltagare

På samtliga workshops har behovet av och idéer till innovationer diskuterats. Men det var vid det avslutande innovationsseminariet den 13 juni 2017 som fullt fokus var på vilka innovationer som behövs för att ta oss från var vi är idag till var vi vill vara i framtiden. Även om HNV-projektet pågår till och med 2019, så var siktet i vår diskussion inställt på 2030. Vi hade bjudit in Richard Andersson, innovationsrådgivare, som inspiratör och ”kritiskt öga” på de idéer som dök upp i diskussionerna. Till mötet hade vi valt att göra en riktad inbjudan, så att vi fick en bra spridning av aktörsgupper och lämplig stor grupp för kreativa diskussioner. Sammanlagt deltog 15 personer, som representerade sju olika aktörsgupper.

Vi inledde dagen med att sammanfatta vad vi hittills åstadkommit, bl a den historiska utvecklingen av området och hur vi valt att definiera vår HNV-vision vid senaste mötet. Med detta som utgångspunkt inledde Richard Andersson de fortsatta innovationssamtalen genom att hjälpa oss att gå in med rätt förhållningssätt när det gäller innovationer – vad det är och hur innovationer uppstår.

Innan lunch startade gruppdiskussioner med en öppen fråga: Vad behöver vi göra på ett nytt sätt eller vad behöver vi för innovationer för att kunna nå vår vision? I mindre grupper fick deltagarna diskutera detta och presentera resultatet för varandra. Många idéer kom upp, men vad som var tydligt var att deltagarna efterfrågade ett helhetsperspektiv på kommande insatser: Ingen enskild åtgärd kunde lösa hela utmaningen utan det var den samlade effekten

som var intressant att förhålla sig till. Deltagarna lyfte också fram vikten av att samverka på ett brett sätt för att kunna stödja varandra och samordna begränsade resurser.

Betydelsen av engagerade markägare, djurhållare och entreprenörer var tydlig. Det fanns en tilltro att om bara tillräckligt bra förutsättningar ges (normativt, ekonomiskt, legalt och långsiktigt), så kommer innovationer ske. Vi har en tradition av och förmåga att lösa de problem som uppstår om så behövs. Detta var man inte orolig för nu heller. Men samtidigt såg man potentialer i en del av de koncept och idéer som nu växer fram inom och utanför landskapet, men som måste skalas upp eller anpassas till den lokala kontexten.

Under eftermiddagen diskuterade grupperna vidare och fick i uppdrag att konkretisera några av de innovationer man såg framför sig. En lista växte fram med idéer, men också en process design som vi bör arbeta efter framöver (vilket i sig kan ses som en innovation då den löser ett gemensamt behov på ett nytt sätt). I tabell 1 beskriver vi några av de innovationer som lyftes fram i diskussionen under dagen.

Tabell 1. Lista över några av de innovationer som deltagarna bedömde värdefulla att utveckla vidare.

Exempel på innovationer

- Andelslamm: Ett nytt sätt att marknadsföra och sälja lammkött som betar HNV-markor
- Kaprifolkött: Ekologiskt kött, från gårdar med HNV-kvaliteter
- Dalspira: Lokalt get- och komjölsmejeri
- Nya tekniker och affärsmodeller för restaurering av HNV-markor
- Hälsingestintan: Ett mobilt slakteri
- Könnsselektering av sperma i mjölkproduktion: Ett sätt att kombinera mjölk- och köttproduktion på HNV-markor
- Processledning för hållbar markanvändning i samverkan: Utveckling av en processdesign som stödjer HNV jordbruk
- Nya samverkansmodeller mellan aktörer: Behov av att finna nya arbetssätt som gör att den samlade kompetensen och lokala resurser kan stödja en positiv utveckling

Dagen avslutades med en gemensam reflektion kring vad som behöver göras för att ta första steget i en fortsatt process. Länsstyrelsen i Västra Götalands län fick då fortsatt förtroende av de närvarande att facilitera arbetet den närmaste tiden, t ex att kalla till gemensamma möten. Samtidigt var alla ense om att varje aktör har ett eget ansvar och mandat att vidta åtgärder.

Vad resultatet av Innovationsseminariet betyder för Dalsland

Både vid innovationsseminariet och vid vårens mötesserie framgick det att de deltagande aktörerna har liknande behov, syn på historiken, vision, och, viktigast av allt, tilltro till att vi, om vi jobbar tillsammans, kan nå visionen.

Det framgick även att aktörerna både är förväntansfulla och otåliga att komma till konkreta åtgärder.

Om visionen och det gemensamma engagemanget kan omsättas till konkreta åtgärder kommer dessa ge många positiva effekter inom såväl det ekonomiska, sociala som miljömässiga planet inom Dalsland.

Hur går vi vidare

Vid Innovationsseminariet diskuterades denna fråga intensivt. Flera aktörer betonade att vi behöver en gemensam HNV-Dalsland-arena. Projektet kanske till viss del har varit denna arena i starten av processen, men både på kort och lång sikt behövs en HNV-Dalsland-arena byggas där beslut kan tas och där alla aktörer deltar på samma villkor. Skall exempelvis privata aktörer kunna delta aktivt i det fortsatta arbetet behöver den tid de lägger ned kunna ersättas ekonomiskt.

Inom denna arena behöver vi jobba med ett stort antal perspektiv och skalor parallellt. En central skala är tidsskalan. Slutsatsen från innovationsseminariet var att vi snarast behöver rigga för arbete för både den korta och långa tidsskalan, det vill säga både tidsskalan ”parallellt med HNV och efter HNV”. Vi måste säkra förutsättningarna att jobba med HNV-frågorna långsiktigt!

Det uttrycktes även tydligt att vi behöver spika arbetsformer för olika geografiska skalor. Från arbetet på Dalslandsnivån till det praktiska arbetet på trakt- och gårdsnivå.

Arbetsformerna skall svara upp mot behov och frågeställningar som: Hur hitta markerna med HNV-potentialen? Hur hitta konstruktiva samarbeten? Hur genomföra praktiska åtgärder?

Deltagarna poängterade även att vi, på en än mer detaljerad nivå, behöver identifiera och ta beslut om de första, de prioriterade, ”vad och hur”-en. Vad behöver ske i landskapet för att vi skall nå visionen? Vilka markanvändningar behöver öka? Hur? Vilka typer av praktiska åtgärder eller verksamheter behöver öka? Vilka typer av innovationer behöver användas, ”uppträffa” eller kopplas samman?

Enigheten var stor kring att det är viktigt att snabbt komma igång med praktiska, synliga, åtgärder för att behålla energin och intresset hos alla aktörer. Detta kommer i sin tur att ytterligare accentuera behovet av ett helhetsgrepp om de ekonomiska perspektiven och skalorna. Hur de ekonomiska frågeställningarna skall lösas kommer vara en av de röda trådarna vid höstens HNV-aktiviteter i Dalsland.